

АНАЛІЗ І ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виявлено сталу тенденцію до зростання питомої ваги трансфертів у доходах місцевих бюджетів. Проаналізовано причину невиконання плану власних і закріплених доходів зведеного бюджету Харківської області. Запропоновано напрями вдосконалення законодавчо-нормативної бази щодо можливості передачі в розпорядження місцевих органів влади частини надходжень від загальнодержавних податків та зборів.

Ключові слова: *зведений бюджет, власні доходи, закріплені доходи, державні трансферти, фіксовані нормативи податків, дотації вирівнювання.*

Постановка проблеми. Проблема формування дохідної бази місцевих бюджетів перебуває в центрі уваги науковців, працівників органів виконавчої влади і місцевого самоврядування та фінансових органів, оскільки саме місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належить особливе місце в бюджетній системі України. Формування місцевих бюджетів є водночас умовою і результатом соціально-економічного розвитку територій. Тому створення ефективного механізму їх формування, проведення постійного аналізу причин невиконання плану за окремими джерелами надходжень місцевих бюджетів, пошук резервів збільшення власних та закріплених доходів є однією з актуальних проблем, від вирішення якої залежить стабільність розвитку економіки країни та її регіонів.

Стан дослідження. Проблема зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування була в центрі уваги багатьох представників економічної науки. Значний внесок у теорію формування дохідної бази місцевих бюджетів зробили такі вчені, як О.Д. Василик, К.В. Павлюк, Ю.В. Пасечник, В.І. Кравченко, І.Х. Озеров, С.І. Юрій, В.М. Федосов, О.П. Кириленко та ін.

Мета статті полягає в аналізі джерел наповнення дохідної частини місцевих бюджетів (на прикладі зведеного бюджету Харківської області) та виявлення найсуттєвіших проблем удосконалення системи формування місцевих бюджетів.

Виклад основних положень. Місцеві бюджети посідають одне з центральних місць в економічній системі кожної держави, оскільки в них зосереджена значна частина державних фінансових ресурсів. Місцеві бюджети є також найчисельнішою ланкою бюджетної системи

країни, вони відіграють важливу роль у перерозподілі валового національного продукту, фінансуванні державних витратків насамперед, соціальної спрямованості. Доходи бюджетів є результатом розподілу вартості валового внутрішнього продукту між різними учасниками відтворювального процесу та виступають об'єктом подальшого розподілу сконцентрованої в руках держави вартості, тому що остання використовується для формування бюджетів різних рівнів.

Згідно з Бюджетним кодексом України, до доходів місцевих бюджетів належать податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, цільові фонди та офіційні трансферти [1]. Основними джерелами постійних надходжень місцевих бюджетів є власні та закріплені доходи і трансферти з державного бюджету.

За відсутності в достатньому обсязі власних доходів витрати місцевих бюджетів забезпечуються за рахунок надання трансфертів із державного бюджету, які відіграють важливу роль у формуванні доходів місцевих бюджетів. За період 2005–2011 років питома вага трансфертів у доходах місцевих бюджетів має сталу тенденцію до зростання.

Так, частка податкових надходжень за цей період зменшилась з 68,8 до 56,7% і, навпаки, частка офіційних трансфертів збільшилась з 31,2 до 43,3%, що свідчить про зниження стійкості дохідної бази місцевих бюджетів в Україні та зниження рівня фінансової самостійності місцевих бюджетів [2].

В табл. 1 наведено динаміку надходжень до загального фонду зведеного бюджету Харківської області у 2009–2011 роках. За даний період спостерігається тенденція зростання загальної суми доходів зведеного бюджету області.

Таблиця 1

**Надходження до загального фонду зведеного бюджету
Харківської області у 2009–2011 рр., млн. грн.**

Найменування доходів	Роки		
	2009	2010	2011
Доходи, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів	2842,2	2912,7	3557,2
Доходи, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів	600,5	738,7	813,2
Всього доходів загального фонду без урахування трансфертів	3442,7	3651,4	4370,4
Надходження трансфертів з державного бюджету	2790,4	3701,2	4174,2
Всього доходів загального фонду з урахуванням трансфертів	6233,1	7352,6	8544,6

Однак, в цьому періоді відбулися певні зміни у формуванні структури доходів зведеного бюджету – зменшилася частка податкових надходжень, натомість збільшилася частка трансфертів з державного бюджету.

Так, в 2009 році показник надходжень до загального фонду бюджету Харківської області без урахування трансфертів у загальній сумі доходів складав 55,2% (3442,7: 6233,1), а трансфертів – 44,8% (2790,4 : 6233,1).

У 2010 році ситуація змінилась в сторону зменшення частки надходжень без урахування трансфертів до 49,7% (3651,4: 7352,6), і, навпаки, частка трансфертів збільшилась до 50,3% (3701,2: 7352,6).

За результатами роботи за 2011 рік частка надходжень без урахування трансфертів становила 51,1% (4370,4: 8544,6), частка трансфертів – 48,9% (4174,2: 8544,6).

Аналіз виконання дохідної частини зведеного бюджету Харківської області у 2011 році представлено в табл. 2.

Таблиця 2

**Аналіз виконання дохідної частини зведеного бюджету
Харківської області у 2011 році, млн. грн.**

Найменування доходів	Затверджено місцевими радами	Надійшло	Відхилення (+/-)	
			відносне, %	абсолютне, млн. грн.
Доходи, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів	3615,2	3557,2	98,4	-58,0
Доходи, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів	810,5	813,2	100,4	2,7
Всього доходів загального фонду без урахування трансфертів	4425,7	4370,4	98,8	-55,3
Всього доходів спеціального фонду без урахування трансфертів	995,1	860,0	86,4	-135,1
Разом доходи загального та спеціального фондів	5420,8	5230,4	96,5	-190,4

Таким чином, за надходженнями власних і закріплених доходів зниження в 2011 році в порівнянні з 2009 роком склало 4,1% (55,2% – 51,1%), а за трансфертами – зростання на тому ж рівні – 4,1% (44,8% – 48,9%), тобто спостерігається зростаюча залежність місцевих бюджетів від державних трансфертів у порівнянні з 2009 роком (див. табл. 1).

В цілому по Харківській області за 2011 рік збір платежів до бюджетів усіх рівнів склав 18,9 млрд грн., що на 2,6 млрд грн. Більше, ніж у 2010 році, тобто забезпечений темп росту 115,1% в порівнянні з минулим роком [3].

До державного бюджету надійшло 14,3 млрд грн., в т. ч. ПДВ – 3,7 млрд грн., податок на прибуток – 2,3 млрд грн., акцизний податок – 5,7 млрд грн.

Незважаючи на досягнуті результати, план доходів загального та спеціального фондів зведеного бюджету, затвердженого місцевими радами, без урахування трансфертів в 2011 році виконано на 96,5%, в 2010 – на 96,9% (див. табл. 2).

У табл. 3 наведено невиконання у 2011 р. планових призначень за деякими джерелами власних та закріплених доходів.

Таблиця 3

**Невиконання планових призначень за деякими джерелами
власних та закріплених доходів у 2011 р., млн. грн.**

Найменування доходів	Затверджено місцевими радами на 2011 рік	Надійшло за 2011 рік	Відхилення до затвердження місцевими радами на 2011 рік	
			відносне, %	абсолютне, тис. грн.
Податок на доходи фізичних осіб	3381,5	3321,3	98,2	-60,2
Плата за землю	661,1	647,4	97,9	-13,7
Плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	173,5	167,0	96,3	-6,5
Державне мито	17,5	15,7	89,7	-1,8

Надходження доходів загального фонду без урахування трансфертів у 2011 році склали 4370,4 млн. грн., що становить 98,8% до річного плану, затвердженого місцевими радами (4425,7 млн. грн.).

До спеціального фонду бюджету області без урахування трансфертів зараховано 860 млн. грн., при плані, затвердженому місцевими радами на рік 995,1 млн. грн. (див. табл. 2).

Із усіх джерел власних та закріплених доходів загального фонду без урахування трансфертів не забезпечено виконання планових призначень, затверджених місцевими радами в найбільших обсягах за податком на доходи фізичних осіб, платі за землю, платі за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення, державному миту (див. табл. 3).

Висновки. Проведений аналіз виконання зведеного бюджету Харківської області показав, що за останні роки спостерігається стабільне невиконання плану власних і закріплених доходів. Зростає залежність місцевих бюджетів від державних трансфертів. На невиконання плану доходів впливає низка причин, які є закономірними і відображають загальнодержавні тенденції в суспільстві.

З метою надання місцевим бюджетам достатніх податкових надходжень, що більше відповідатимуть обсягу покладених на них функцій, варто розглянути можливість передачі в розпорядження місцевих органів влади частини надходжень від загальнодержавних податків та зборів, рівень мобілізації яких залежить від податкових зусиль місцевих органів влади (ПДВ, акцизного податку, податку на прибуток державних підприємств).

Визначення вектора перетворення і удосконалення системи формування місцевих бюджетів сприятиме зміцненню доходної бази і забезпечувати виконання соціальних завдань розвитку регіонів.

---

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

2. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

3. Харківська обласна державна адміністрація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Kharkivoda.gov.ua>.

Сидоренко Е.А. Анализ и проблемы формирования доходной части сводного бюджета Харьковской области.

Виявлена устійчивая тенденция к повышению удельного веса трансфертов в доходах местных бюджетов. Проанализирована причина невыпол-

нения плана собственных и закрепленных доходов сводного бюджета Харьковской области. Предложены направления совершенствования законодательно-нормативной базы относительно возможности передачи в распоряжение местных органов власти части поступлений от общегосударственных налогов и сборов.

Ключевые слова: сводный бюджет, собственные доходы, закрепленные доходы, государственные трансферты, фиксированные нормативы налогов, дотации выравнивания.

Sidorenko A.A. Analysis and the Problem of Forminga Profitable Partof the Consolidated Budget of Kharkiv Region.

The paper summarizes the stable tendency of growth of the share of transfers in the incomes of local budgets, analyzes the reasons for failure to plan for their own and fixed income of the consolidated budget of the Kharkiv region. Directions of improvement of legislation – the legal framework regarding the possibility of transferring to local authorities of the proceeds of national taxes and fees are proposed.

Key words: the consolidated budget, own revenues, fixed income, government transfers, a fixed standard of tax equalization grant.

УДК 657.1:658 511+655.1./3

Д.С. Лозовицький

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НОВИЙ ФАКТОР ВИРОБНИЦТВА XXI СТОЛІТТЯ

Продуктом облікової системи та водночас ресурсом для системи управління підприємством є інформація різноманітного характеру та складності. Сучасний стан розвитку інформаційних технологій значно змінює умови ведення бізнесу та процедуру отримання і генерування інформації як основного ресурсу в процесі прийняття управлінських рішень. Тому існує необхідність розгляду суті інформації, процесу формування інформаційних ресурсів підприємства, створення інформаційних технологій, необхідних для управління підприємством у XXI столітті.

Ключові слова: інформаційні ресурси, облікова система, інформаційні технології, модель перетворення інформації, предметна технологія.

Постановка проблеми. Невід'ємною ознакою ведення бізнесу у XXI столітті є різноманітні ризики, що супроводжують підприємство протягом усього періоду його діяльності, виникнення яких пов'язане із надзвичайно вагомими зовнішніми та внутрішніми факторами функціонування підприємства.